

Antonín Sova: Balada o jednom člověku a jeho radostech

111

Nová kniha p. Sovova jest umělecky zajímavý pokus o *modernisaci a obrodu* baladového genru, který propadl u nás v poslední době více než kterýkoli jiný nemohoucnosti a kleslosti epigonů, obměňujících jen hubeně a s bázlivou úzkostlivostí látkové i stylové schema klasických vzorů a lepících jen jejich neživé padělky.

Kde tradiční romantická balada zpívá tajemnou noc světa, fatalistickou mystiku přírodních živlů a sil, položil pan Sova *sujet morální*: typický osud a typickou bídu malého, slepého, hmotě zcela poddaného a všem útokům náhody vydaného moderního hmyzu. Sovův *Pán*, kterého podvede démonický šašek, jehož radosti vyláká a pak zničí a do něhož z čista jasna začne bít osud, jest jen representantem bídy, slepoty a ubohosti lidské, zosobněním malého, pasivního, nulního lidství, hry všech větrů a náhod.

V této dějové podloze balady p. Sovovy není ovšem zvláštní energie a síly ideové. Zásluha jeho jest jinde a musí se jinde hledat: je čistě a výlučně *literární*. Jest v tom, že ukázal, jak v jádře strašidelný, pitvorný, fantomatický jest život průměrného moderního člověka. Jest v tom, že našel *baladickou pitoresknost* i ve scénách *moderního života a světa*, tam, kde by ji nejméně hledali a dovedli nalézt epigonové, píšící varianty starých tradičních sujetů a scén. Pan Sova zachytil na některých stránkách knihy mnoho ze záhadnosti, děsivosti a potměšilosti velkoměstských scenerií, fatalistické stigma života v nich, temnou hrůzu a zvláštní sensaci vzbouřených lidských davů, nejistotu a vratkost moderní hmotné a hmotařské civilisace, — všecko

ovšem jen zběžně, v přeletu, v otřesu nervů, v barevné kaleidoskopické skvrně, ale přece tak, že tím udeřil na nové náladové valéry, neznámé posud v tomto spojení a v této asociaci. V tom vidím literární a umělecký význam *Balady*.

Úskalí její jest v tom, že traktuje svůj sujet trochu sumárně a psychologii poněkud schematickou: cítíte, že život a osud *Pánův* není autorovi mnohem víc než příležitostí k baladické dekoraci. Zvláště konečná část básně p. Sovovy, kde štvaný *Pán* utíká z města na venek a pokouší se tu o jakési oprostění a duševní obrodu — ovšem marně —, žádá hlubší psychologickou sondaci než jaké se jí dostalo. Ale nedostatek tento podmíněn jest tuším také samým genrem, který tíhne nevyhnutelně k pitoresknosti a nutí básníka pracovat sumárně, jaksí kaleidoskopicky a spíše dekoračně než analyticky: co strofa, to obraz, co obraz, to scéna — takový je základní imperativ tohoto genu. A jemu v některých partiích ku podivu vyhovuje *Balada* páně Sovova, která má strofy, jež jsou současně hodem ucha i oka.

Knihu p. Sovovu ilustroval známý kreslíř-satirik p. Kupka. Některé listy v knize, třeba nesly echo goyovské — a právě ty —, jsou samy o sobě zajímavé — ale kde je to *dekorativně splynutí ilustrace a tisku*, bez něhož nemůže vzniknout umělecký celek? Ilustrátor žije i tu (jako ostatně u nás tuším všude) svůj samostatný život, odloučený od života knihy: nestará se ani dost málo o tisk, stránku, svazek. Kdy se pochopí konečně i u nás, že pokud bude kreslíř odloučen od tiskaře, pokud nebude *ilustrace s písmem a vedle něho*, jich vzájemný vztah a poměr, jich dekorační soulad a dojem, předmětem umělcovy péče a snahy, potud že není ilustrování knih ničím jiným než umělecky specializovaným nevkusem? Kdo nám dá konečně jednou v Čechách takovou výtvarně citěnou *knihu*? Knihu jako *umělecký celek*, a ne několik obrazů nebo kreseb, nalepených nebo zašitých do nevkusného a náhodného typografického zboží? Až se tak jednou stane, bude každému nad slunce jasnější, že všechny naše dnešní t. zv. nádherné úpravy nejsou ničím jiným než uměleckou surovostí.

Stendhal

Stendhal není člověkem své doby a své země. Jest, mluveno po francouzsku, *dépaysé*, a mluveno po nietzschovsku, *der Unzeitgemäßes*. Ví to a cítí se osamoceným — a tento cit a toto vědomí jest to právě, co dává zvláštní, někdy výbojnou, jindy melancholickou barvu celé jeho tvorbě.

Stendhal není předně člověkem a dokonce již ne *spisovatelem* devatenáctého věku. Liší se příkře vši svou bytostí od toho, čemu se říká v tomto století spisovatel. Rozdíl ten dá se vyslovit tak: spisovatelství stává se definitivně v devatenáctém věku veřejným zaměstnáním a povoláním, občanským stavem, *métierem*, úlohou a sociální funkcí — Stendhal píše však jen pro sebe, pro svoji rozkoš, pro soukromou radost nejvyššího Majestátu svého dražého srdce. Píše, jako se psávalo v minulých věcích: píše jako pravý *grandseigneur*, jako psával Montaigne nebo vévoda Saint-Simon: moderní spisovatel vypadá vedle něho jako plebejec, řemeslník nebo obchodník. Stendhal není slovem spisovatelský *odborník*, nýbrž *rozkošník* — a je to rozdíl celých věků, který jsem zavřel do protivy těchto dvou slov.

Stendhal nemá ctností, ale nemá také (a těch je daleko víc) nectností moderního spisovatele z profese.

Jeho knihy nejsou z největší většiny dobře složeny a nenáleží ani — nehledíc k několika románům — k žádnému určitému genu: cestopis, literární, hudební nebo výtvarnická historie a studie jest jen volným rámcem pro ohromné množství nej-různějších dojmů, postřehů, názorů, citů, nálad, aforismů a bon-